

Reuerendi Patris P. Hieremiæ Drexelii e Societate Iesu Opera omnia

Duobus nunc Voluminibus comprehensa, & libellis ante hac non editis
aucta ; Illvstrata, Indicibvs Moralibus, Locorum S. Scripturæ, Capitalium
Mysteriorum fidei, Rerum, & Concionum quouis anni tempore habendarum
; Congestis Et Compositis Methodo prorsus, alijs Auctoribus inusitata ; Sed
Theologis ...

Drexel, Jeremias

Antverpiæ, 1643

Cap. II. Primum æternitatis tartareæ tormentum, tenebræ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77028](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77028)

posider: non computatur in diebus anni, nec numeratur in mensibus. Obcurant eam tenebræ, et umbra mortis, occupat eam caligo, & involvitur amaritudine. Damniati conditorum suum non tantum non vident, sed nec unquam in omnem æternitatem videre illum poterunt, ad quem tamen videndum conditi sunt. Et hoc primum apud inferos supplicium est TENEBRÆ. Duplices inferorum esse tenebras, & quam inexplicabile sit tormentum, quod theologis, *Pœna damni* dicitur, ostendemus.

§. I.

Suntque duplices. **T**enebræ apud inferos, duplices. Illas *Corporis* voco, & exteriores, has *Animi*, & interiores. Illæ Cor-

Ignis apud
 inferos
 non lucet.

Virgil. l. 6.
Æneid.
Chrys. 10. 5.
Parænesi
prioræ ad
Theodorum
baptisam, mi
hi pag. 842.

— Clausi tenebris & carcere cæco.

De hac tenebrarum penâ Chrysostomus: Plorabim
omnes tristissimè, inquit, flammâ nobis vehementius in
cumbente. Neminem videbimus præter condemnatos nobiscum,
& inmanem solitudinem. Quis potest verbis consequi, quàm
formidabiles pavores à tenebris exorientur, quæ in animis no
stris exaltant? Quemadmodum ignis illic non habet vim re
solvendi, sic nec lucere potest: aliqui non essent tenebræ. Hu
jusmodi igitur pavorem à tenebris, tremorem, solitudinem,
membrorum attonitum stuporem adducere sufficit una illius
temporis ratio.

Pœna dñi est suppli-
cium summum.

Atenebra interiores illæ, longè horribiliores sunt, quas Theologi *Pœnam dampni*, seu, *Divinæ visionis privationem* vocant. Hæc omnino suppliorum summum est, quod Deus hominib. punire potest. Nam uti, *videre Deum*, ipsissima beatitudo est, & summa beatorum felicitas: ita, *Deum videre non potest*, maxima damnatorum pœna est, & quâ inexplicabilis inter eorum voluntate nascitur tristitia. Explico.

Faço avis dum scorteo pilolo testos habet oculos, nec pīcas, nec anates, nec apēas infestatur: at ubi pilcolo detracto avem conspiciatur ad quam consecrandam naturā fertur; jam non amplius retineri potest nisi violentissime: abrumper lorum & vincula, atque si aliter non possit, aut sibi ipsi pedem, aut venatori brachium, dum luctatur, graviter laedet, tantā vi naturae rapitur, ad illam quam eminūs cernit volucrum.

§. II.

Quodvis damnum tantò majus est, quantò plus bonorum eripit. Gravis multà est, cogi decem milia Philipporum pendere; gravior est, viginti, aut triginta. Centum milium inter gravissimas censetur. Sed hanc ipsam longè superat, multis auri millionibus, imò thesauris omnibus in omnem vitam spoliari. Tale omnino est Tenebrarum hoc supplicium, quod bona simul omnia rapit, nec in omnem tantummodo vitam, sed in omnem, cheu, aeternitatem.

Hinc attonitus Chryſoſtomus : Nam ſi mille, ait, di-
xeris gehēnas, nihil illius par dices doloris, quum ſuſtinet anima.
Intolerabiliſ gehēma eſt, conficor, & multum intolerabiliſ,
tamen intolerabiliſ hec regni aſiſio. Hoc cogitate. Hoc ip-
ſum ſæpius repetens & inculcans : Si mille aliquis ponat
gehēnnas, inquit, nihil tale dicturus eſt, quale à beaſe illius
gloria honore repellit, exoſiſque eſt Chriſto, & audire ab illo.
Non novi vos.

Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, exciditur, & in ignem mittitur. Duplex hæc arboris supplicium; Ex-
scindi, & in ignem mitti. Arbori mitior pœna foret,
ignibus utulari, quàm sic eradicari, ut ab ææ ne frondes
nec flores unquam amplius sperari possint. Ita profus
homini supplicium fore mitius, in ignibus esse quàm à
confectu Dei æternum exclusum esse.

§. III.

Beatissimum hunc supremi Numinis intuitum perdimis quovis letali peccato. Nam, ut theologo Magister docet, quisquis letaliter delinquit, voluntatem a supremo fine avertit, & eo ipso meretur, hoc fine, ad quem conditus fuisset, excidere. In hoc jam dum lata est sententia: *Discedite a me omnes qui operamini iniquitatem*. Hæc pœna non solum in se gravissima & maxima, sed hominis culpa plurimum augetur. Ab exemplo res patet.

Est qui decem millia Philippeorum assequi potuisset adeundam hereditatem, sed ille ignavissimus causæ suæ indormiit, itaque hereditatem tam opulentam neglexit, jussuque talibus feræ penitentiae furis agitur, ut ipse sibi imminet, velut seipsum discerpitur. Et nonnumquam mors inde violenta sequitur. Haud aliter damnatorum quilibet seipsum sic allatat: Potuissim, auxilia non deerant; vocabar: potuissim; eheu, potuissim, sed nolui. A summo Bono exclusissimus sum in omne ævum, & usque in æternum non videbo lumen, quia nolui videre.

Sentire tanto se bono privatum esse, & quidem sua culpa, inexplicabilis infandus erit dolor morôque. Nec mirum, hæc explicari non posse. Cum enim celi gaudia cogitando non penetremus, Numinis aspectum non capiamus, quid miri, si tanti boni privationem non satis æstitemus. Infanulus, cum parens illius moritur, ignorat quid in hoc uno homine perdat, ideò nec gemitus ducit, nec lacrymas fundit: Similiter nos agimus, cum peccamus; ignoramus heu miseri quantum bonorum amittamus.

Neque verò nunc unquam tot tantisque malis obruimur, quin subinde respirare liceat; accedit quod Orbis alterius statum nesciamus. Hinc non neminem videas, qui sub ingenti malorum mole, cum rege Vandalorum Gilerem rideat. Ritus omnis ab Orco procul exulat.

In omni

Duo spe-
danda in
omni letali
noxâ.

In omni noxâ letali, singulariter spectanda sunt duo hæc, *Aversio & Conversio*. Sic loquamur cum Theologis. Avertit se à creatore qui peccat; convertit autem se ad rem creatam. Hoc velut duplex in Deum injuria est. Aversioni proinde *Pœna damni*, Conversioni *Sensus pœna* respondebit, quæ licet multiplex sit, ab illa tamen priore multum superatur. Et certe procul omni risu esset, quem sola Damni pœna torqueret; gehennæ satis sentiret, qui hoc uno supplicio afficeretur.

Gen. cap. 4.
vers. 14. Gravissimè olim questus Cain impius: Ecce, inquit, ejicis me hodie à facie terræ, & à facie tuâ abscondar. Et tamen etiamnum spes erat recuperandæ gratiæ. Quid de inferorum captivis dicendum? Ejeciti sunt à facie terræ,

Deut. 6. 31.
vers. 17. & à vulu divino absconditi. Verè Deus, quod diu minabatur, dereliquit eos, & abscondit faciem suam ab eis: sunt in devorationem; inveniunt eos omnia mala & afflictiones. Illud malorum maximum: Projecti sunt à facie Dei. Quod unicè ac toties deprecatus est David, à facie Dei non projici, hoc illis jam contigit: Projecti sunt, nunquam amplius recipiendi.

Quam acerbi doloris est, si quis jam jam in regem fuisset ungendus, capiat, & in furum ergastulum destrudatur. Videte Orbis terrorem Nabuchodonosorem in ipso gloriæ culmine constitutum, subito præcipitem ruere, & in saltum ad feras ablegari, ut qui male hominem egisset, disceret jam agere bovem. Videte Hebræum regem Sedeciam è solo in carcerem raptari, neque solum fortunis omnibus, sed & oculis privari. Tunc verissimè, quod Boëthius dixit, *miseriarum maxima erat, meminisse felicem se fuisse*. Non aliter damnati omnes eo tempore in Eternitatis antra raptabuntur, quo inter ceteros beatos fuissent attollendi in reges, non minimum unquam sensuri malum, summum semper possessuri Bonum. Hoc unum rectè damnum dixeris, & quod satis dici, quod satis desleri non potest, irreparabile.

Et irrepa-
rabile
damnum.

§. IV.

Orbus oculis quid aliud quam illud cæci postuler: *Domine, ut videam*. Si quæ damnato fieri posset gratia, ut unam aliquam ex universis cæli voluptatibus peteret, utique id unum rogaret: *Videam Deum*. Amariorem locum non cupio, suaviorem societatem non desidero, nec in ignibus esse detractò, modò *Deum videam*. Verum id nulla lex permittit.

Int. cap. 18.
vers. 41. Damnatis
nulla lex
permittit
videre
Deum.

Sed obscuro, modò post mille annos id impetrem. Non permittit hoc ulla lex.

Modò post decem millia annorum id fiat. *Nec hoc permittit*. Utinam vel post viginti millia annorum id consequar quod peto. *Nec istud leges ulla patitur.*

Saltem post quinquaginta millia annorum hoc obtineam. *Omnes Dei leges reclamant.*

Ah, vel saltem post centena millia annorum Deum videam. *Æquè hoc abnuunt divina leges.*

O si demum vel post centies centena millia annorum exaudiar. Actum est; Nihil hic impetrabile est; Janua gratiæ jam clausa est. Porta cæli jam obscurata est. Deum

12. 48.
cap. 10.

nonquam videbis, *Et usque in æternum non videbis lumen.*

Hoc cogitare, inquit Chrysostomus. Cogitemus, obsecro, cogitemus, & hæc tam seria vel à nugis nostris astimemus. Si quis molietur omnia, & nullum non lapidem moveat, ut vel desideratos honores, aut optatas opes, vel experitam sponfam impetret, nullisque laboribus vel sumptibus parcat, jamque pænè votum suum spe certâ devoret, parèturque nuptias; Alius tamen ex inopinato præveniat. Hoc miserum ad insaniam redigit. Hic damnum cum pudore ferendum. Hinc amentia & furor, hinc cædes & mala plurima.

Discrimen
inter ho-
minem spe
suâ falsum,
& alium
æternis te-
nebris in-
volutum.

Sed comparate mihi hominem spe suâ falsum, & alium æternis tenebris involutum. Grande nimis discrimen est. Ille aliò migrare, alios honores, sponfam aliam ambire potest. At iste nec locum mutare, nec supplicium effugere valet, spe omni excidit, æternum desperatissi-

Tom. I.

mus. Nihilominus fateri cogitur, quod Deus pro se sollicitus in viam variè vocat, ipse verò venire ac sequi contemplerit. Non nescit eo se conditum, Christi sanguine redemptum, salutis fonte ablutum, à Deo milies invitatum: Veniret modò, regnum occuparet, conditor suo æternum frueretur. Sed ego, dicit, ipse sibi, in culpa sum, ego neglexi, ego me in has flammæ præcipitavi. Hic pudor, dolor, furor miserabilis, immensus. *Isaias 1. cap. 32. clamat: Tenebræ & palatio facta sunt super speluncas usque in æternum.*

Hoc vel ipsi cacodæmones fatentur, cum illis corpore infello lacrimantibus exprobratur: *O miseri, Deum nunquam videbitis*. Tum illi fremere, sævire, furere, gestu motuque corporis horribili ostendere, eà unâ re incredibiliter se torqueri.

§. V.

Beatissimam hanc Dei visionem Christus Dominus compendio explicavit, cum omnem Angelorum felicitatem in eo sitam docuit: *Semper vident faciem Patris*. Mat. c. 18. Cum verò illam de regis nuptiis parabolam pro con- vers. 10. cione exponeret, sub finem addidit à rege dictum: *Mittite eum in tenebras exteriores*. Hebræa phrasi carcer longè terretimus, tenebræ nimium formidabiles designantur, quale nihil in Orbe hoc nostro. De hoc Augustinus dis- August. in ferens: *Vt penitus, inquit, extra Deum sit, quisquis dum tem- Esai. 6. pus est, corrigi noluerit.*

Ea vite istius ratio est, & tanta subinde mœsticia nos incessit, ut unum hoc lubeat, *Lugere*, nulla Sirenum earmina, nulli Charitum æpodes, nulla voluptatis blandimenta pristina nos hilaritati restituere possunt, adeo nonnunquam in mœrorem obstinavit animus. De superioris ævi Imperatore publicæ litteræ produnt, cum tantis mœroribus confectum fuisset, ut illum nulla vocum & fidium harmonia, non equestres ludi, nulla locorum amenitas, nulla gratissimorum hominum colloquia ad hilaritatem potuerint traducere, frustra erant omnia. Quid hoc, obsecro, Deus sibi vult? Quid eruditionis sacræ hic ingerit? Hoc ipsum: An videtis, o mortales, quam humana omnia inane magnum, & picta vanitas sint? Num tandem sentitis, quantum à me uno, omnia vestra pendeant? En, nec omnium quidem voluptatum congeries animum mœrori datum, absque me, hilarare potest.

Ita prorsus est, habes, o Deus, confitentes reos. Quod si huic tam mœsto homini cuicunque divina facies vel momento se conspiciendam præbeat, mox omnes tristitiæ nubes evanescent, necesse est, perinde si quis è tristissimo somnio evigilet repente, somniique sui vanitate damnatâ, in palatio nobilissimo, inter charissimorum gratulationes seipsum circumspiciat.

Potro Deum videre tam immensæ voluptatis Oceanus est, ut, etiam si quis vel in igne sit, si Deum tamen est Oceano videre possit, præ tanti gaudii dulcedine ignem sensurus non sit. Cogitationes hic nostras, obsecro, mittamus ulterius, & paulò altius, divinos hos intuitus expendamus. Inde profectò liquebit, quantum hæc una summi Boni jactura tristitiam ac dolorem omnem, calamitates omnes, omne malum ac supplicium infinitis partibus excedat.

§. VI.

Atqui hæc tenebræ, seu, divini aspectus privatio Privatio primum est tormentum. Eternitatis damnatæ, aspectus quâ justissimè punitur humanæ mentis cæcitas, quæ primum in hac vitâ malum & ultimum malorum est, tormentum. Usquequaque is miser est, quem cæcitas ista, corripit. Eternitatem Hunc talem nec admonitiones, nec exempla, nec correctiones, nec instructiones, aut conciones ullæ corrigunt. Cæcitas & animi furor hominem jam occupant. Quâ datâ portâ ruit in vetitum, amentia cæcus. Huic sobrios callosque mores commendare, est colores laudare cæco.

N 3

Hujus

Dab. c. 13.
vers. 9.

Cur pluri-
mi in tur-
pissimis
flagitiis
quietâ sta-
tione per-
sistunt.

Hier. c. 13.
vers. 16.

Regula
Christiane
philoso-
phie om-
nibus re-
bus appli-
canda.

Chrysost.
tom. 4. in
epist. 2. ad
Cor. cap. 5.
hom. 9. sine
mibi p. 687.

Hujus erant farina duo nequissimi senes illi, alienæ pudicitia subseffores, Susanna iustices, qui Everterunt sensum suum, & declinaverunt oculos suos, ut non viderent cælum, neque recordarentur iudiciorum iustorum. Hos lascivus amor adeo in transversum egit, & dementavit, ut conscientiam, voluntatem ac rationem illorum foedæ tenebræ involverint. Sicut autem qui in altâ nocte ruere incipiunt, non vident quâ ratione sistant ruinam: ita illi prout labi cœperunt, sic ad grande nefas prolapsi sunt.

Hinc nemini mirum videatur plurimos in turpissimis flagitiis quietâ statione persistere; caligo mentium illos exercet. Priora vitia diem illis eripueant, inde jam securi pergunt sceleratâ nocte defensi, Everterunt sensum suum, & declinant oculos suos ne videant cælum. Job pepigit fœdus cum oculis suis, ne virginem aspiciant; illi cum suis ne cælum videant, ab eo forsitan terrendi aut alluciendi ad meliora.

Hoc mentis est tenebris ac fordibus oppleta, quam ideo *Pœna damni* cruciat æquissimè. Noluistis videre Deum; non videbitis æternum. Quapropter Hieremias vates hortatur: *Date Domino Deo vestro gloriam, antequam contenebrescat.*

Græcus Ecclesiastes Chrysostomus, nobilissimam totius Christianæ philosophiæ regulam tradit, rebus omnibus sic applicandam: Suave hoc quidem est, sed non immortale. Epulari & cuticulam curare, suave quidem, sed breve. Indulgere genio, & delictis se dedere, suave, sed non diuturnum. Carnis perulantias sceleris, suave, sed non perpetuum. Abundare divitiis, suave, sed non immortale. Honorari ac laudari passim ab omnibus, suave, sed non æternum. Petere ultionem ex hostibus, suave, sed heu quàm non stabile! Stomacho suo vivere, pleraque omnia ex voluntate sua facere; suave ac jucundum, sed heu non sempiternum. At verò divinis obtutibus privari, acerbissimum simul & perpetuum; lugubre nimis & immortale. Ne igitur, inquit Chrysostomus, segnes simus, ut uno momento delitiamur (hoc enim est præsens vita) & infinitorum seculorum accersamus nobis supplicium: sed momento laboremus ut perpetuò coronemur. Videtis quod etiam in secularibus sic plerique homines faciunt, & parvum laborem pro longâ quiete eligunt, tamen si diversum eis eveniat. Nam labor sepe immensus, fructus verò parvus, & sepius ne parvus quidem. Considera agricolam per totum laborantem annum; & sub ipsam finem sapiens excidit spe fructus multorum laborum. Item gubernator ac miles usque ad ultimam ætatem in bellis ac laboribus agit, & sepius uterque moritur, & ille quidem sarcinas divitiarum, hic verò cum victoriâ etiam vitam amittit. Quam igitur habebimus excusationem, in rebus secularibus laboriosa perferentes, ut parùm refocilemur, vel ne parum quidem spes enim incerta est: in spiritualibus autem contrario modo facientes, & propter parvam ignaviam, ineffabilem pœnam nobis accersentes? Ideo oro vos omnes, vel serò ex hoc stupore evigiletis. Nullus enim nos liberabit in illo tempore, non frater, nec pater, nec puer, nec amicus, nec vicinus, nec ullus alius: sed si operibus destituti fuerimus, omnia transibunt, omninoque peribimus.

§. VII.

Rechissimè igitur hortatur Isidorus Pelusiota: In æternitatem tanquam in scopum intenti simus, & prudentiam in dies divinis orauleis acutere debemus. Hoc scilicet unum terreat, hoc soletur unum: Terreat quidem, dum quisque sibi dicat: Perdo Deum hoc vitæ momento: Omnes unâ voluptates, omnia simul bona perdididi, idque æternum. Promereor Dei faciem hoc vitæ punctulo: Gaudium omne, bona simul omnia acquisivi.

Gregorius id affirmans: Omnia etiam retinendo, inquit, relinquitis, si sic temporalia geritis, ut tamen totâ mente ad æterna tendatis. Si cupis, inquit Chrysostomus, his, quæ in Mundo sunt, frui, cælum quære: Si vis etiam præsentia con-sequi: toto illa studio despice.

Chrys. in 1.
ep. ad Tim.
hom. 11. sine
mibi p. 1332.

A Erminigildus juvenis sanctissimus Hispani Regis filius, cum ei pater Levigildus iussisset dici, aut eucharistiam Arriano ritu sumendam, aut moriendum esse. Ille religionis veræ tenacissimus Arriano patri renunciari iussit: Facilem esse jacturam regni, quod diu retineri non posset: illud à se regnum ambiri, quod reges faceret immortales.

Non aliter nobis ratioinandum: Rebus omnibus quæ à summi Boni aspectu detinent, vale longissimum dicamus. Plurima enim perduntur cum lucro; nec æstimandum est damnum illud, quod fenore pensatur amplissimo.

Cum rex Demetrius Athenas cepisset, Lachares Atheniensis philosophus vultum atramento tinxit, rusticam vestem induit, & calathum multâ fronde opertum tulit. Quâ ratione per portam omnium minimam furcim egressus est. Ut verò Tarentinos equites summo studio inlequentes falleret, equo & ipse confenso, numeros Daricos in viâ velut neglectum sparsit. Hos dum illi studiosius colligerent, ipse in Bæotiam clavis insecutoribus pervenit. Lucrum est, perdere ut luceris, abjicere ut serves. Abjiciamus ergo ut servemus, perdamus ut lucemur. Hoc unum perdere metuamus, æternum Dei aspectum: illudque jam assidue pro se quisque roget: *Ne proicias me à facie tuâ. Tibi dixit cor meum; exquisivi te facies mea, faciem tuam Domine requiram. Ostende mihi faciem tuam. Domine, ostende nobis Patrem, & sufficit nobis.* Domine, paratus sum omnia, quæ iusseris, aggredi; quæ immiseris, pati; quæ volueris, facere; quæ prohibueris, cavere. Tu modo, Domine, Ne avertas faciem tuam à me. Domine, jam sum in tenebris, jam vilipendar, jam infimis accensear. Tu modo, Domine, Tu modo ne avertas faciem tuam à me. Malum etiam levissimum, si semper duraturum sit, immensum ab æternitate pondus accipit. Quid ergo de malorum omnium malo gravissimo dicendum?

Psalm. 50.
vers. 13.
Psalm. 26.
vers. 8.
Ecclesi. c. 33.
vers. 13.
Joan. c. 14.
vers. 8.

C A P V T III.

Alterum Eternitatis Tartaræ tormentum F L E T V S.

Si vinitor incurius botros in vite jam maturos negligat, ac tum primùm ad torcular deferat exprimentos, cum jam putrescant, vinum effluet tam ignobile & infuave, ut id nulli nec ebrio quidem propinâti possit. Lacrymæ piæ, pretiosus liquor, & vinum sanè generosum sunt, vel Angelis propinandum, si temporifundantur.

Bernardus certè asserit, nostras lacrymas Angelorum esse delicias, si tamen eas expresserit vel dolor sanctus, vel amor divinus. Quod si lacrymæ fundantur tempore non suo, aut causâ non laudabili, in vinum acefens & marcidum degenerant; potus miserabilis, nemini profuturus.

Illâ regum monstra Herodes & Antiochus lacrymas fundebant, sed non serias, & nimium seras. Venator Esau, Paulo teste, Non invenit penitentia locum quamquam cum lacrymis inquisisset eam. Vinum ignobile atque fitiens, lacrymæ intemptiva.

Tempus vivendi, tempus flendi est: Qui seminant in lacrymis, in exultatione merent. Eunt ibant & flebant, mitentes semina sua. Hac quidem ratione fragrans Angelorum vinum, aromatites, conditum funditur.

Elephas quandoque noctu triste murmurat, suam velut servitutem deflens. In nocte degimus, dum vivimus, & heu vitis crebro servimus; cur servitutem hanc miserrimam non jure defleamus? Uvas ad vitem putrefcentes negligit, qui cum Petro & Magdalena flere renuit. Seræ nimis sunt lacrymæ in Orbe altero: Hic flendum est, vix miseris qui domum luctus subeunt æterni:

Lacrymæ
piæ sunt
pretiosus
liquor, &
Angelorum
delicia.

Hebr. c. 12.
vers. 17.

Psalm. 125.
v. 5. & 6.

illic